

Herregårdsmuseet i 2010

Af direktør Britta Andersen

2010 var et år, der i endnu højere grad end de seneste ti år stod i formidlingens tegn. Takket være betydelige bidrag fra private fonde og sponsorer kunne museet etablere en formidlingsafdeling, hvor der året igennem blev tilbudt værkstedsaktiviteter, skoletjeneste, udklædte formidlere og temaomvisninger. En vigtig del af initiativet var åbningen af en legeplads i haven, således at museet for alvor kunne bringe museumsformidlingen ned i børnehøjde.

Generelt kunne museet i 2010 konstatere, at det samlede aktivitetsniveau i forhold til de offentlige driftstilskud lå meget højt. En opgørelse over de sidste ti års drift viste således, at museet for hver offentlig tilskudskrone omsætter det 4-dobbelte takket være egenindtjening samt bidrag fra fonde og sponsorer. En forudsætning herfor er, at der via offent-

lige tilskud fortsat kan sikres museet et forsvarligt basisberedskab.

Udstillinger

I marts måned åbnede udstillingen *Drømmekjoler og kjoledrømme*. Det var en udstilling, som viste et bredt udsnit af de mange smukke kjoler, der har tilhørt Astrid grevinde Ahlefeldt-Laurvig (1902-79). Udstillingen fortalte også historien om en herregårdsfrues rolle og modens historie i det 20. århundrede, og endelig var det også historien om livet generelt på de danske herregårde i 1900-tallet. En periode, hvor herregårdene kom under pres, først med lensafløsningslovens vedtagelse i 1919, hvor grevskaber, baronier og stamhuse måtte give afkald på dele af deres jorde og de fordelagtige arveregler. Dernæst under den efterfølgende landbrugskrise i 1930'erne og den generelle affolkning af landbruget. Anden verdenskrig og 1950'ernes mekanisering forstærkede yderligere herregårdenes udvikling væk fra tidligere tiders kraftcentre i lokalsamfundene til nutidens menneske- og funktionstømte bygningsanlæg i kulturlandskabet. Det var med andre ord en

*I september måned var 240 børn og cirka 40 voksne med til at indvie museets nye legeplads. Som det fremgår af billedet kunne mange af børnene slet ikke vente med at komme ned til legepladsen i herregårdshaven
Foto: Gammel Estrup – Herregårdsmuseet.*

Museet indgik også i 2010 i EU-projektet Interreg sammen med museer og universiteter i Norge og Sverige. Projektet stiller skarpt på de forbindelser, der eksisterede mellem landene omkring Kattegat og Skagerrak i 1700-tallet.

brydningsfuld tid for de danske herregårde, men som udstillingen viste, gik livet også videre, og man tilpassede sig den ny tid. Kjolerne var udstillet på anden sal og spillede fint sammen med de interiører, der er indrettet i sydfløjen, og mange interesserede kvinder havde inviteret deres mænd med på museet for at se både kjolerne og herregården. Det var Manufakturhandlerforeningen i Københavns Almene Fond og Fond til fordel for almenvellet i Randers og Omegn, der støttede udstillingen økonomisk.

Västerhavets Kulturarv

Et lidt andet udstillingskoncept, som museet arbejdede intensivt med i foråret 2010, var vandreudstillingen *Västerhavets Kulturarv*. Udstillingen skal først vises på Gammel Estrup i juni 2011, men da det er et samarbejde med vores nordiske nabolande, Norge og Sverige, og udstillingen skulle vises i de to lande i 2010, skulle museet levere sin del af materialet – ideudvikling, research, tekstudarbejdelse og layout – i det tidlige forår. Bag konceptet ligger et EU-finansieret projekt, der gennem udstillinger, undervisningsmateriale og universitetskurser søger at synliggøre det fællesskab og den fælles kulturarv, der rækker på tværs af havene – Kattegat og Skagerrak. Med rødder i de store mentalitets- og samfundsændringer, som landene gennemlevede i 1700-tallet, udspringer en fælles historie, som endnu er synlig i den nordiske hverdag. Fremkomsten af nye kulturformer og –vaner, såsom teateret, øget privatforbrug, mulighed for at rejse samt etableringen af nye kultu-

relle netværk, er eksempler på fænomener, der siden 1700-tallet har præget vores samfund på tværs af Kattegat og Skagerrak. I 2010 betød samarbejdet altså, at der blev lavet en fælles udstilling, som i løbet af 2010 blev vist i Larvik i Norge og Göteborg i Sverige. 18. juni 2011 åbner den på Gammel Estrup i Danmark.

Giftig sladder eller dødeligt diplomati?

Fredag den 10. september lagde en russisk prins vejen forbi Gammel Estrup. Det var Hans Højhed Prins Dimitri Romanoff, der skulle åbne særudstillingen *Giftig sladder eller dødeligt diplomati – gesandens skæbne i Skt. Petersborg 1768-71*, og det var en stor ære for museet, at prinsen ville åbne udstillingen. Gesandten, der var udstillingens hovedperson, hed Christen greve Scheel, og han rejste fra Gammel Estrup til Katharina den Stores Rusland i 1768. Det var en færd, der fik skæbnesvangre konsekvenser for hans liv – måske ligefrem med mord til følge. Rygterne dengang ville i hvert fald vide, at kejserindens elsker, grev Orloff, skulle stå bag dødsfaldet. Historiens vingesus mærkedes derfor næsten bogstaveligt, da en efterkommer af kejserinden i egenskab af zarfamiliens nuværende overhoved, prins Dimitri Romanoff, aflagde familien Scheels herregård en genvisit, 250 år efter dødsfaldet ved det russiske hof. Det var en oplevelse rigtig mange mennesker havde lyst til at tage del i, og der var tæt på 150 gæster i *Riddersalen* ved indvielsen. Museet kunne takke C.A.C. Fonden for den nødvendige, økonomiske støtte til udstillingen.

I 2010 var der ekstra fokus på renæssancen – dels med optimering af museets udstillingsafsnit om denne periode (1536-1650), dels i formidlingen, hvor man kunne opleve aktiviteter, der tog udgangspunkt i renæssancens ridderideal og våbenfærdigheder.

Foto: Gammel Estrup – Herregårdsmuseet

Renæssancefornyelse

Et besøg i herregårdens smukke renæssancesal bød fra november måned på nye indtryk af denne periode. Cand.mag. i middelalderarkæologi og renæs-

sanceekspert Claus Sørensen havde stillet sin viden til rådighed ved at fremstille nyt tekstmateriale og finde nye genstande, der blandt andet viste eksempler på datidens indretning og portrætkunst. Et helt enestående scoop var, at museet i forbindelse med udstillingsåbningen kunne vise den kårde, som Christen Skeel den Rige (1623-88) blev begravet med i 1688. Kården befinder sig ellers permanent i Aarhus Domkirke, hvor Christen Skeels sarkofag står. Udstillingen, der måske ikke umiddelbart forekommer spektakulær, sammenlignet med nogle af de øvrige tiltag, museet iværksatte gennem året, rummede altså en helt særlig oplevelse for de, der har interesse i våben eller bare er godt hjemme i Danmarkshistorien. Selv om kården i 2011 skal tilbage til Aarhus Domkirke, er resten af udstillingen permanent og kan fortsat beses.

Jul på Gammel Estrup

Juletiden blev i 2010 i lighed med de foregående år fejret på behørig vis, dels med en juleudstilling, dels med juleaktiviteter i alle weekends op til jul, og for første gang i flere år holdt museet også åbent mellem jul og nytår. Omdrejningspunktet for museets juleformidling har i en årrække været årstallet 1918, hvor den „sidste“ greve, Christen greve Scheel (1853-1926), havde fået foden under eget bord, idet hans mor, den gamle grevinde, netop var død. Det var sent i hans liv – han havde allerede 11 børn med to hustruer og var selv i en moden alder. Vi kender ikke alle familiens juleforberedelser nøjagtigt, men til gen-

*En af museets personlige formidlere, Stine Rasmussen, stod for de mange juleaktiviteter for børn og barnlige sjæle.
Foto: Gammel Estrup – Herregårdsmuseet*

gæld kan man stykke et dækkende billede sammen af periodens jul på herregårdene. Rundt omkring på de danske herregårde gik de første juleforberedelser nemlig i gang allerede i oktober måned, når brun-

kagedejen blev lagt, og husets frue kastede sig over strikkegarnet for at sørge for varme klæder til gårdens børn. Omkring forrige århundredeskifte var der endnu mange mennesker tilknyttet herregårdene, og

Påsken stod i renæssancens tegn, hvor de besøgende prøvede kræfter med blandt andet gotiske bogstaver. Det gælder om at holde tungen lige i munden, når man skal styre både fjerpen og blæk!

de skulle alle tilgodeses i julen, ligesom herskabets bolig skulle pyntes op og gøres julehyggelig inden den store dag oprandt. Det var et indblik i denne travlhed og hyggestund for høj og lav i hovedbygningen, som de besøgende kunne opleve på Gammel Estrup fra midten af november til nytårsaften.

Desværre blev det hårdt vintervejr med sne, slud og storm netop i november og december måneder. Det betød derfor, at halvdelen af det publikum, der sædvanligvis gæster museet på denne tid af året, valgte at blive hjemme. Ærgerligt, når der var lagt store anstrengelser i en udstilling, men forståeligt, og des-

uden kan man jo som bekendt ikke være herre over vejret!

Ferieaktiviteter

I skolernes ferier havde museet i 2010 arrangeret ekstra formidlingsaktiviteter for børn, børnefamilier og barnlige sjæle. Generelt var aktiviteterne i alle ferier velbesøgt, men særligt sommerens satsning på herregårdkøkkenet og brændekomfuret vakte begejstring og genkendelsens glæde hos publikum. Nok især fordi mad jo som bekendt hører til et af menneskets basale behov, men nok også fordi varmen og duften i køkkenet appellerer til andet og mere end synssansen. Det er derfor oplagt at dyrke og videreudvikle denne populære formidlingsform, som endvidere passer som fod i hose med museets strategi om i videst muligt omfang at komme i dialog med de besøgende – intet kalder på sanserne og talegaverne som en friskbagt kage i et dejligt varmt køkken og med en rødkindet kokkepige til at servere!

I vinterferien var der som optakt til årets særudstilling om kjoler fokus på påklædningsdukker og beklædningsindustriens fremstilling af stof med de rette mønstre. Den faglige vinkel blev lagt på 1700-tallet, hvor den engelske tekstildesigner Anna Maria Garthwaites (1688-1763) mønstre dannede udgangspunkt for, at de besøgende selv kunne designe blomstermønstre til dragter til påklædningsdukker. Ud over at have fokus på 1700-tallets beklædningsdesign, havde museet også fokus på, at lige netop inden for tekstilindustrien i England

I alle skoleferier bemandede Jytte Møller Nielsen herregårdskøkkenet, hvor hun foruden at bage kager og servere kaffe sørgede for den helt rette herregårdsstemning i det lune køkken. Foto: Gammel Estrup – Herregårdsmuseet

kunne man godt komme langt som kvinde i et ellers mandsdomineret samfund – hvis man bare havde evnerne! Museet havde fået fremstillet en kopi af en 1700-tals herskabskjole, hvor netop Anna Maria Garthwaites mønstre var blevet benyttet til det stof, kjolen var syet af, og en af museets personlige formidlere, Stine Lucia Rasmussen, stod for aktiviteterne – iklædt kjolen. For de besøgende, der ikke var interesseret i kjoler, påklædningsdukker eller 1700-tals mønstre, var der arrangeret støbning af tinsoldater i skolestuen.

*Unge fra Paderup Gymnasium deltog i Intrface, der er et særligt samarbejde mellem museer og gymnasieskolen. Eleverne fik lov til at bruge udstillingsarealet som arbejdslokale og location for teater, filmoptagelser og diskussioner.
Foto: Gammel Estrup – Herregårdsmuseet*

Påskén på Gammel Estrup stod i adelsmandens tegn, og museets formidlere havde derfor fundet sværd, skjold, fjerpen og rejsestøvler frem. Før i tiden skulle man have en stor og alsidig viden for at være en dannet adelsmand. Man skulle have kendskab til våbenbrug og kunne skrive og læse både dansk, tysk og fransk. Påskens besøgende kunne derfor både komme til at lave våbenskjold, høre om en af herregårdens ejere i 1500-tallet – Lave Brok, der var en stridslysten herre med hang til både kanoner, sværd og skjolde – og endelig kunne man også lære at skrive gotiske bogstaver med fjerpen og blæk.

Sommerferien, der jo som bekendt for nogle børn kan føles lang og endeløs, blev på museet brugt til at puste liv i brændekomfuret, som dagligt var tændt op, så husjomfruen kunne bage kager, boller og brød og brygge kaffe på Madam Blå. Men man kunne også opleve, at der tidligere var forskel på folk. I herregårdens stuer og gemakker kunne man nemlig møde grevinden, der i museumsformidler Stine Lucia Rasmussens skikkelse, syede eller spillede kort, mens hun fortalte om grevindens liv på Gammel Estrup i sidst halvdel af 1700-tallet.

I efterårsferien var det også herregårdskøkkenet, der var udgangspunkt for ferieaktiviteterne, idet de besøgende selv kunne hente æbler i herregårdens æblehave og derefter være med at skrælle dem og lave æblesyltetøj af dem – eller presse saften af dem. Formålet var at give de besøgende et indblik i herregårdens selvforsyning. Fra haven fik man langt hovedparten af den frugt og de grøntsager, man brugte

i køkkenet, og kun de madvarer, man ikke havde fra have, avlsgård eller hyttefad, købte man udefra.

Inde i udstillingsområdet kunne man også møde en af museets formidlere udklædt som adelsdame og være med til at støbe små gipsrelieffer.

Øvrig formidling

Som nævnt ovenfor var en af de større milepæle i 2010 etableringen af en selvstændig formidlingsafdeling med personlige formidlere, skoletjeneste, temaomvisninger og aktiv inddragelse af herregårdens udearealer i den daglige formidling. Ved hjælp af den nye formidlingsafdeling kunne museet fra 2010 indgå i flere forskellige formidlingssamarbejder, blandt andet Norddjurs Skoletjeneste, der blev etableret i starten af året. Den fælles skoletjeneste består af repræsentanter fra Kattegatcenteret, Djurslands Museum, Dansk Landbrugsmuseum, Fjordcenteret, Grenå Naturskole og altså fra februar 2010 også Gammel Estrup – Herregårdsmuseet. Endvidere indgik museet i det regionale udviklingsprojekt under Region Midtjylland; *Intrface*.

I *Intrface* samarbejder lærere og museumskolleger om at udvikle fagligt relevante museumsoplevelser og -undervisning, så de unge får blik for deres egen kulturarv og den institution, der forvalter den. Ungdomsuddannelserne skal med andre ord gerne opleve museerne som en læringsressource med højt fagligt niveau og et stort dannelsespotentiale. I 2010 gennemførte museet sammen med elever fra Paderup Gymnasium flere forskellige forløb omkring AT-

undervisning (Almen Studieforberedelse). I forløbet indgik blandt andet museumsteoretiske overvejelser omsat til museets særlige kulturhistoriske rammer, der er velegnet til at formidle historie på en ny måde – og med de unge selv som målgruppe.

Herregårdens kulturmiljø

Til at forestå den udendørs formidling ansatte museet ved årets begyndelse en historiker, Peter Hachrog Hesselberg, der samtidig skulle være med til at udvikle denne del af herregårdens formidling. Det

Herregårdshaven dannede året igennem ramme om mange arrangementer og aktiviteter på herregården. Den tog sig da også fantastisk ud i forårs- og sommertiden, hvor de mange blomster og alt det grønne indrammede orangerierne på smukkeste vis. Foto: Gammel Estrup – Herregårdsmuseet

var Løvenholm Fonden, LAG Djursland, Norddjurs Kommune og Friluftsrådet, der havde doneret midlerne til en toårig projektansættelse, og et af de initiativer, der skulle markere, at museet fremover vil satse mere målrettet på herregårdens udendørsarealer, var etablering af en legeplads i Gammel Estrups haveanlæg. Indvielsen fandt sted i slutningen af september, og 250 børn og 40 voksne fra nærliggende institutioner mødte op for at være med til at gøre dagen ekstra festlig.

Siden har både lokale børn fra områdets institutioner og børn på ferie sammen med deres familier fundet vej til arealet, der fungerer som et godt supplement til museets øvrige udendørstilbud. „Kendskab giver venskab“ – det er museets tese, at børn, der finder glæde ved at være på museet, også vil opdage nogle af de mange spændende historier, herregården rummer, og dermed vende tilbage for at få mere at vide.

Personlig formidling

Gammel Estrup – Herregårdsmuseet er som bekendt et interiørmuseum, hvor stemningen er en vigtig del af besøget. For mange plancher og tekstskilte vil let komme til at ødelægge den autentiske stemning, og da det dermed kan være svært at få fortalt alle de gode historier, har museet valgt at satse målrettet på personlige formidlere. På den måde kan de besøgende både opleve de gode historier og gå i dialog med faguddannet personale. Samtidig får museet ofte lejlighed til at høre om de besøgendes

Cand.mag. Peter Hauchrog Hesselberg blev i februar ansat til at tage sig af museets udendørs formidling. Her er han iført 1700-tals dragt og indgår i museets arrangementer og omvisninger både inde og ude.

Foto: Gammel Estrup – Herregårdsmuseet

egen tilgang til Gammel Estrup og herregårdskulturen, hvilket kan være yderst givtigt for den løbende udvikling af museets formidling – her udgør dialog og den direkte kontakt med publikum nemlig en væsentlig del af strategien.

I 2010 havde de besøgende således fået lejlighed til at møde de faguddannede, personlige formidlere, der kunne fortælle mange af de spændende historier, der gemmer sig i Gammel Estrups persongalleri, og berette om museets mange genstande. Men man kunne som gæst også på tirsdage og fredage møde museets frivillige sygruppe og se, hvordan de arbejdede med at sy blandt andet kopier af 1700-tals kjoler til de personlige formidlere. Det er helt klart museets indtryk, at netop denne type formidling, hvor man som gæst så at sige kan komme i dialog med museet, er populær og appellerer meget direkte til de besøgende. Museet har derfor som intention at fortsætte den levende formidling og bredt fortællende linje, der blev indledt sidste år, altså sommeren 2009, blandt andet takket være en særlig bevilning fra Arbejdsmarkedets Feriefond.

Historiefortælleren

Gammel Estrup begrænses til daglig af Alling Å, voldgravene og diverse fredninger. Det er med andre ord nødvendigt at tænke kreativt, hvis museet ønsker at udvide. Et digitalt website viste sig at være det mest givtige for museet i 2010, hvorfor der blev investeret rigtig mange arbejdstimer i det nyskabende, digitale website *Historiefortælleren*.

Arbejdet med et digitalt website, Historiefortælleren, tog for alvor form i 2010, og mange af herregårdens smukke billeder indgår som illustration på sitet. Her vises et udsnit af billedtapetet i Gallerigangen.

Foto: Gammel Estrup – Herregårdsmuseet

På sitet skal brugeren kunne gå på opdagelse i en virtuel udgave af museet, læse virtuelle bøger om de mennesker, der ejede Gammel Estrup, se hvor langt, de kom omkring i Danmark og Europa, og fordybe sig i museets rige samlinger. *Historiefortælleren* har som mål at formidle flere dimensioner af kulturarven, end det er muligt med museets fysiske rammer og med trykte medier. Med brugerinddragelsen får den enkelte bruger mulighed for at lægge sit eget perspektiv på kulturarven og arbejde med historien i et individuelt dannelsesprojekt. Med *Historiefortælleren* ønsker Gammel Estrup – Herregårdsmuseet at være med til at formidle et fokus, der uddyber ade-

lig selviscenesættelse og giver et nyt syn på adelens ydre pragtformer. Hvor museets udstilling af historiske interiører med repræsentative standsportrætter umiddelbart viser billedet af en samfundsgruppe, der sidder utilnærmeligt og tungt på magten, fortæller de skriftlige kilder, og den personlige historie knyttet til slægtens mange medlemmer, historien om adelens kreative, sociale, innovative og etiske kompetencer. Selve lanceringen af websitet er sat til starten af det nye år, nærmere bestemt lørdag den 29. januar 2011 på museets 81 års fødselsdag, og museet venter sig meget af initiativet, der gerne skulle få nye målgrupper i tale. Både den generation, som udelukkende orienterer sig via Internettet, og de, der af forskellige årsager er forhindret i at møde op på herregården.

Forår på Gammel Estrup

Søndag den 16. maj 2010 inviterede museet traditionen tro områdets bukkejægere til Gammel Estrup, hvor årets buk skulle kåres. På et lag friske bøgegrene lå fire fine bukke til beskuelse, og cirka 70 fremmødte jægere og interesserede var mødt om til vildtparaden. Overskytten på Mejlgaard Gods, Poul Kjeldgaard, havde til opgave at udvælge den bedste buk blandt de dyr, jægerne havde bragt til vildtparade, og dermed overrække pokalen i form af en lommelærke med indgraveret sted og årstal til den dygtige jæger.

Baggrunden for arrangementet var, at de danske herregårde historisk set altid har dannet ramme om

jagt. Gammel Estrup var ingen udtagelse, og museet har således mere end 100 opsatser og gevirer fra dyr, den sidste greve, Christen greve Scheel (1853-1926) havde nedlagt. Jægerne blev naturligvis takteret med kaffe og brød fra brændekomfuret i herregårdens køkken, før de gik hjem for at hvile ud ovenpå morgens strabadser.

Musik var der også en del af i 2010. Den 12. april var der koncert i *Riddersalen* med violinist Elisabeth Zeuthen-Schneider og koncertpianist Ulrich Stærk, og senere på måneden bidrog koret *Nevertheless* til en stemningsfuld oplevelse på herregården med en forårskoncert med klassiske korsange. Den 30. juni spillede Randers Kammerorkester den årlige slotskoncert på museet, og endelig var det naturligvis også muligt at deltage i musikgudstjenester i herregårdens kapel i sommermånederne.

Sommer på Gammel Estrup

Sommeren igennem var der personlig formidling såvel ude som inde. *Herregårdskøkkenet* udgjorde et naturligt omdrejningspunkt med kagebagning og friskbrygget kaffe på Madam Blå. Derudover tilbød museet omvisninger i herregårdsanlægget, og der blev fortalt historier om *Gammel Estrups ejere i krig* samt *Fest og glæde i renæssancen*. Inde på herregården var det muligt at møde grevinden i sale og gemakker på første sal, hvor hun viste sine smukke kjoler frem, fortalte om livet på en herregård i 1700-tallet eller henviste til herregårdens privatan-satte maler, Christian Ulrik Milan, der i kunsthisto-

Museet holder hvert år 1700-tals dage i juni, og de besøgende kan møde både herskab, tjenestefolk, gøglere og bønder i hobetal. Foto: Jack Ambøg

riker Lone Bording Jensens skikkelse tog sig af at male portrætter og formidle malekunstens historie og betydning sommeren over.

Tredje weekend i juni var der for ottende år i træk arrangeret 1700-tals dage med alt, hvad dertil hører af tummel, aktivitet og markedsstemning. Der var både nye tiltag og „gamle kendinge“. Smugkro, pandekager, håndværk og gøglere var at genfinde i 2010, men også fægtefolk, der kunne demonstrere fægtekunst à la 1700-tallet, havde fundet vej til Gammel Estrup.

Endvidere kunne man som noget nyt komme ind i adelsfruernes private gemakker og se dem blive påklædt – den slags var nemlig tidligere en omstændelig affære. De adelige kvinder kunne ikke selv komme i tøjet, men måtte alliere sig med en kammerpige, der kunne stramme korsettet ind, spænde hoftepudderne på og lukke kjolen med nåle foran. Selv om det drejede sig om det modsatte af afklædning, var der mange, der udviste interesse for det nye initiativ – måske også fordi det var første gang, det regnede ved 1700-tals dagene, og det derfor var rart at kunne trække indendørs.

Midt på sommeren var der arrangeret komedie i herregårdshaven. Søndag den 11. juli optrådte teatergruppen *Pulchra Semper Veritas* med Heibergstykket *Don Juan*, der er Johan Ludvig Heibergs fortolkning af historien om den evige forfører. Teaterselskabet leverede som altid en veloplagt forestilling, som de knap 100 tilskuere fandt stor morskab, underholdning og stof til eftertanke ved at overvære.

Gennem hele året deltog museet i den regionale kulturaftale *Kulturring Østjylland*, hvor næste fælles projekt for de seks deltagende institutioner; Djurslands Museum, Museet for Syddjurs, Økomuseum Samsø, Odder Museum, Skanderborg Museum og Gammel Estrup var under forberedelse.

Efterår på Gammel Estrup

I efteråret stod museet bag en foredragsrække, der tog udgangspunkt i særudstillingen *Giftig sladder eller dødeligt diplomati*. Første foredrag var med cand.mag. Jesper Munk Andersen, der havde stået for udstillingen. Han tog afsæt i DR's dramaserie *Borgen* om det politiske miljø på Christiansborg i dagens Danmark, og brugte således nutidens drama til at sætte 1700-tallets storpolitik og vennetjenester i perspektiv. Næste foredrag havde titlen *Mellem kongehusets gemakker og journalisters kontor*, og det var journalist og instruktør Anna von Lowzow, der stod bag. Fra 1700-tallets verserende sladderhistorier til nutidens mediestorm på kongehuset er der nemlig ikke så langt, som man umiddelbart kunne tro. Med udgangspunkt i sit spændende arbejde med at tilrettelægge den roste programserien *En kongelig Familie* fortalte Anna von Lowzow om kongehuset og de medier, der uden tvivl ville have kastet sig over Christen Scheel, såfremt de havde eksisteret i 1700-tallet. Tredje og sidste foredrag i denne række var af arkivar Bodil Møller Knudsen og blev afholdt den 15. november. Bodil Møller Knudsen talte i sit foredrag om de varme diplomatiske

Traditionen med at afslutte Allehelgensaften den 31. oktober med en sang og et fakkeltog ud gennem porten er særligt værdsat af de gæster, der „går igen“ til arrangementet hvert år. Foto: Gammel Estrup – Herregårdsmuseet

forbindelser mellem Rusland og Danmark i efteråret 1780, da to prinsesser og to prinser fra Det russiske Rige i al hemmelighed blev installeret i Horsens. På den måde var det lykkedes Katharina den Store at benytte de gode relationer til Danmark, som Christen Scheel fra Gammel Estrup havde været med til at skabe få år tidligere, til at få ekspederet de sidste uønskede personer, som potentielt kunne udgøre en trussel mod hendes magt, væk fra Rusland. Alle tre foredrag var særdeles velbesøgte, og museet agter således at fastholde traditionen med efterårsforedrag også i de kommende år.

Søndag den 31. oktober var det *Allehelgensaften*, og museet inviterede indenfor til lys og gys på en ellers mørklagt herregård. Ifølge folketroen var Allehelgensaften den aften, hvor hekse, genfærd og mørkets magter var løs. Derfor gjorde man tidligere særlig meget ud af at fortælle spøgelseshistorier og tage varsel netop denne aften, hvilket var afsættet for, at museet i 2010 kunne byde de besøgende på et udvalg af de sagnhistorier, der knytter sig til Gammel Estrups beboere gennem tiden. Allehelgensaften har været afholdt på museet gennem ti år, og er et af de arrangementer, som især appellerer til unge mennesker. Da denne målgruppe er overordentlig vanskelig at lokke på museum, er det klart, at arrangementet, der har mere end 1000 besøgende på ganske få timer, vil blive gentaget og videreudviklet i de kommende år.

I årets løb indledte museet et samarbejde med Post Danmark, der havde valgt at satse på udgivelse

af en frimærkeserie i 2011 med fire herregårde som motiver. Museet og Dansk Center for Herregårdsforskning var således behjælpelig med at levere den faglige ekspertise til udvælgelsen, lægge den vinkel, serien skulle have og i det hele taget vejlede i forbindelse med udformning af markedsføringsmaterialet. Det er planen, at det nye frimærke skal udkomme i maj måned 2011.

Udgivelser

Årets første udgivelse var miniguiden *Lommeuide til Herregårde*, der udkom i slutningen af maj. Med dette initiativ var det museets intention at give de herregårdsinteresserede en kort indføring i nogle af de spørgsmål, som oftest stilles, når talen falder på herregårdene: „Hvor mange herregårde findes der i Danmark“? „Hvor ligger herregårdene“? „Hvad er en herregård“? Disse og lignende spørgsmål kan man finde svar på i bogen. Den interesserede vil endvidere kunne finde oplysninger om så utraditionelle emner som adelens sovevaner og hygiejne gennem tiden – ofte var det på herregårdene de nye ideer og levevaner blev indført for siden at sprede sig til det omgivende samfund. Bogens illustrationer er hentet i museets store billedarkiv.

I efteråret udgav Dansk Center for Herregårdsforskning to bøger – henholdsvis bogen *Nybyggt af gammel art* og *Det pryder vel en ædelmand*. Den første bog var publiceringen af Centerets første ph.d.projekt, som Anne Grethe Sværke havde gennemført, og anden bog var et festskrift til Centerets

*Studieturen til det sydlige England gik blandt andet til disse forvalterhuse, som er tilknyttet herregården Stourhead.
Foto: Gammel Estrup – Herregårdsmuseet*

næstformand, Carsten Proskrog Rasmussen, i anledning af hans 50 års fødselsdag. De to bøger tegner til sammen et rigtigt spændende billede af de danske herregårdes historie. Med den ene får man et indblik i historicismens specielle byggerier, og med festskriftet bliver et bredt udsnit af den nyeste herregårdsforskning præsenteret. Bøgerne blev udgivet med støtte fra Skibsreder Carsten Brebøls Almennyttige Fond, Farumgaard-Fonden, Carlsen-Langes Legatstiftelse og Den Hielmstjerne-Rosencroneske Stiftelse.

Abelines Gård, Vråds Sande og Røverdalen. Midt- og Vestjylland er fyldt med sære stedbetegnelser, som hver især gemmer på en god historie. I 2010 kom nogle af disse historier på tryk i bogen „Midt i historierne“, som Region Midtjylland og de Midt- og Vestjyske museer udgav i fællesskab. Initiativet til bogen opstod imidlertid på Gammel Estrup – Herregårdsmuseet, som i 2007 deltog i Region Midtjyllands Anna Amalia-satsning. Tanken var, at „en region under dannelse måtte foretage en dannelsesrejse“, og det kom til at ske gennem 24 erhvervskvinder, der med inspiration fra hertuginde Anna Amalia af Sachsen-Weimar (1739-1807) skulle aktivere egne netværk, således at nye tanker og inspiration kunne få den nye region til at blomstre, udvikle sig og dannes. Et af de projekter, der kom ud af denne satsning, var altså som nævnt bogen Midt i Historierne. Bogen er delt op i syv afsnit, der handler om hver deres geografiske område og med en tematisk gennemgang, der dækker kunst, kultur og natur i områderne. I forbindelse med lancering af bogen blev der afholdt

et arrangement i Riddersalen, hvor forfatteren Jens Smærup Sørensen talte over emnet Findes provinsen?, og regionsrådsformand Bent Hansen holdt den officielle tale.

I årets sidste måned – umiddelbart inden jul – udkom femte bind i serien *Herregårdshistorie*. Museet har haft succes med bogserien, der giver et indblik i nogle af alle de aktiviteter, forskningsprojekter og historier, der finder sted inden for herregårdsområdet. Den gode historie og genstandene er de centrale omdrejningspunkter i bøgerne. Det var Fabrikant Albert Nielsen og Hustru Anna Nielsens Fond, der i lighed med de foregående år havde sørget for at støtte udgivelsen økonomisk. I årets udgivelse kunne man læse om nogle af de kvinder, der gennem tiden har sat deres præg på herregårdene. Dels gav Annette Hoff fra Horsens Museum et fint indblik i 1700-tallets brug af drikkepenge blandt herregårdsejere, dels kunne man læse om 1900-tallets kvindeliv og modens historie i Jannie Skovvangs artikel om Astrid grevinde Ahlefeldt-Laurvig (1902-79).

Forskning og Undersøgelser

Livet på de danske herregårde er ikke beskrevet tilbundsgående, når det drejer sig om perioden efter 1920. Derfor besluttede Gammel Estrup – Herregårdsmuseet i samarbejde med Reventlow-Museet Pederstrup at iværksætte et nyt forskningsprojekt, som skulle indsamle herregårdsberetninger fra tidligere ansatte, børn af ansatte og herskab på henholdsvis Djursland og Lolland. Forskningsprojektets

hovedfokus var at undersøge, hvordan den moderne samfundsudvikling ændrede herregårdenes fysiske, sociale og kulturelle miljøer, og hvad følgevirkningerne var. Det var cand.mag. i historie Stine Lucia Rasmussen, der udførte museets del af projektet, og hendes resultater er løbende blevet omsat formidlingsmæssigt, når hun selv optræder som personlig formidler i stuepige dragt anno 1920. Projektet blev – ud over af museerne selv – støttet af *Møllerens Fond*.

Arbejdet med at restaurere og nyformidle interiørerne i herregårdens hovedbygning på Gammel Estrup kom i 2010 til at danne udgangspunkt for et seminar om de udfordringer, der opstår, når man beskæftiger sig med en fredet bygning. Der blev derfor sammenstillet et program, hvor man fik problemstillingen ridset op fra et arkitekt-, et historiker- og et konservatorsynspunkt. Til lejligheden var også konservator Jon Brenne fra NIKU i Norge inviteret, da man der har lang tids erfaring med forandringer i fredede huse. Seminaret blev afholdt den 25. marts 2010 på herregården Hagenskov på Fyn med 35 deltagere.

I 2009 og starten af 2010 stod museet bag projektet *Herregårde uden herre og gods*. Cand.mag. i historie og middelalderarkæologi Simon Kyhn-Madsen gennemførte undersøgelsen, der havde til formål at belyse de vanskeligheder, mange danske herregårde befinder sig i, når driftsindtægterne, primært i form af billetindtægter, ikke rækker til den mest basale drift og vedligeholdelse af bygninger og inventar. Hvilke nye tiltag af forskellig art er påkræ-

Livet blandt herskab og ansatte i starten af 1900-tallet var emnet for et forskningsprojekt, som museet har gennemført i 2010. På billedet ses en tjener, der var ansat på Gammel Estrup o. 1916. Foto: Gammel Estrup – Herregårdsmuseet

vet, hvis man skal undgå, at sådanne bygninger blot står og forfalder? Da ikke to herregårde er ens, blev der taget udgangspunkt i tre „cases“, hvor særskilte problemstillinger kunne belyses. De tre cases var herregårdene Selsø, Tersløsegaard og Rosenholm slot. Betegnende for alle tre gårde var, at de er åbne for offentligheden og består af en isoleret hovedbygning – jorden og avlsbygningerne er solgt fra. Det er derfor ikke muligt at supplere indtjeningen med indtægter fra jord, skov eller bygningsudlejning. Efter gennemgangen af de tre udvalgte herregårde stod det klart, at denne type gårde står overfor betydelige udfordringer i de kommende år, ikke mindst økonomisk, og at konstruktive og fagligt underbyggede handleplaner for stedernes fremtidige vedligeholdelse, formidling og udvikling bliver stadig mere nødvendige.

Den 22. april blev der landet over afholdt *Forskningens Døgn*, og Dansk Center for Herregårdsforskning deltog med foredrag under den fælles titel: *Fra Kongebesøg til Drømmebryllup*. Med udgangspunkt i kronprins Christians (senere Chr. 10's) besøg på den fynske herregård Hvedholm i 1908 tog ph.d.-studerende Signe Steen Boeskov tilhørerne med ind i herregårdenes rige selskabelighed og herskabelige liv i perioden fra midten af 1800-tallet frem til lensafløsningen i 1919. I sin forskning har Signe Steen Boeskov blandt andet beskæftiget sig med herregårdenes selviscenesættelser, som den udfoldede sig i den blomstrende periode før først verdenskrig. Også ph.d.studerende Mikael Frausing bidrog til Forsk-

Herregårde uden herre og gods var titlen på en undersøgelse museet gennemførte i 2010. Rosenholm slot og Gammel Estrup er eksempler på sådanne steder, der nu er åbne for offentligheden, men hvor indtægterne fra salg af entrebilletter ikke kan suppleres med for eksempel udleje af jagt, huse eller landbrugsarealer.

Foto: Gammel Estrup – Herregårdsmuseet.

ningens Døgn med et foredrag om sit forskningsprojekt, der omhandler herregårdenes muligheder og begrænsninger indenfor moderne oplevelsesøkonomi. Efter foredragene kunne tilhørerne få en kort introduktion til særudstillingen *Drømmekjoler og Kjoledrømme*, der kunne perspektivere den efterfølgende periodes herregårdsliv. Dette skete blandt andet gennem et blik ind i grevinden på Eriksholms garderobe – en garderobe, der var med til at sætte herskabet i scene på den sjællandske herregård. Der deltog lidt over 50 mennesker i arrangementet.

Den 7. maj 2010 rejste 35 deltagere på studietur til Sydengland for at se på den engelske herregårdskultur. Den fem dage lange studietur var planlagt ned til mindste detalje, hvilket også var nødvendigt, eftersom gruppen skulle nå at besøge ti herregårde, en katedral og en landsby på bare fem dage. Turen var vellykket, og samlet set var det nok storheden – det grandiose – i de engelske anlæg, som tog alle med storm. Her må virkelig have været tale om en overklasse, der i 1700- og 1800-tallet har kunnet give de danske herskaber baghjul. Endelig efterlod de fabelagtige haveanlæg et betagende og imponerende indtryk og et uudsletteligt billede på nethinden.

Signe Steen Boeskov indleverede den 30. juni sin ph.d.-afhandling: *Distinktioner og iscenesættelser i danske herregårdsmiljøer 1850-1920* ved Institut for Historie og Områdestudier, Aarhus Universitet og blev i november 2010 tildelt ph.d.-graden i historie. Centeret vil i 2011 arbejde på at få hendes spændende afhandling publiceret – på

den måde kan hendes forskning formidles bredt og komme mange mennesker til gode. Centerets to andre ph.d.stipendiater, Sonja Marie Overgaard og Mikael Frausing, arbejdede i 2010 videre med deres projekter om henholdsvis *Herregårdens drifts- og avlsbygninger* og *Herregårdene og oplevelsesøkonomien*.

Espen Kierkegaard Espensen blev i 2010 ansat til at udføre et forskningsprojekt om herregården Ormstrup. Det er hensigten, at projektet skal publiceres i 2011.

Centeret oprettede i 2010 en koordinerings- og sekretariatsfunktion for det nordiske conferencefællesskab „Nordisk Slots- og Herregårdssymposium“. Symposierne opstod i 1999 på et initiativ fra herregården Elingård i Norge og er siden blevet gennemført hvert eller hvert andet år i de nordiske lande på skift. I 2010 blev der – lidt utraditionelt – afholdt nordisk symposium i Estland.

Centeret var i 2010 DR behjælpelig med definitionsafklaring på herregårde i forbindelse med deres tv-serie „Slotsfruer“. Et af afklaringspunkterne vedrørte antallet af danske herregårde i adeligt eje, og et andet var herregårde i institutionelt eje.

Indsamling og Registrering

Endnu nogle brikker i det store puslespil, der udgøres af genstande fra Gammel Estrup, og som dermed er med til at forme stedets historie, kom på plads i 2010. Ved en auktion hos Bruun Rasmussen i januar måned lykkedes det at erhverve et maleri af Louise

Kammerherre Jørgen greve Scheel (1827-89) er her vist i silhuet sammen med sin hustru og nogle af parrets børn. Der har også været plads til at sætte familiens hunde ind på billedet! Foto: Gammel Estrup – Herregårdsmuseet

Augusta, hertuginde af Augustenborg. Umiddelbart kan man måske tænke, at hertuginde ikke havde en speciel tæt tilknytning til Gammel Estrup, men det helt særlige ved dette portræt var, at det på bagsiden var forsynet med en såkaldt stamhusseddel: *Stamhuset Gl. Estrup nr. 85*. Disse numre, som må

have refereret til en nu tabt fortegnelse, blev engang i 1800-tallet – formodentlig i forbindelse med et skifte – sat på de ting, som skulle blive ved stamhuset, og dermed ikke kunne sælges eller arves af andre end stamherren. Billedet tilhører via denne stamhusseddel dermed den gruppe af genstande, der med sikkerhed kan knyttes til Gammel Estrup. Det er naturligvis derfor, at erhvervelsen har en ganske særlig betydning for museet. Støtte til erhvervelse af maleriet kunne museet takke *Inge & Asker Larsens Fond* for, og det var i det hele taget en stor hjælp for museet, at det også i 2010 var muligt at opnå fondsstøtte til blandt andet erhvervelser. Som regel skal der nemlig handles hurtigt, når der er tale om genstande på auktion – museet får oftest først kendskab til genstande med proveniens fra Gammel Estrup, når auktionen er berammet. Det er med andre ord dermed en tillidssag hurtigt at skaffe de nødvendige midler til en eventuel erhvervelse.

En anden brik til puslespillet kom også via Brunn Rasmussens auktioner. Det var et silhuetklip fra 1878/79. Billedet havde silhuetter af Jørgen greve Scheel (1827-89), Christiane Munk (1830-1918) og fem af parrets i alt otte børn. Hertil kom profilbillede af familiens to hunde. I 1800-tallet var silhuetklip en meget brugt måde at få lavet familie billeder og portrætter på – det svarede vel nærmest til vore dages portrætfotografering. Klippene blev ofte lavet af omrejsende professionelle silhuetklippere, der først optegnede profilerne i fuld størrelse for senere at formindske dem, så de kunne indfattes i en ramme

og hænges på væggen. De børn, der er vist på silhuetklippet må være fire af parrets fem døtre og en enkelt søn. Billedet er udstillet i *Klunkestuen* på anden sal i sydflojen.

I 2010 fik museet tilbudt at få en pragtvase fra Den kgl. Porcelænsfabrik deponeret i interiørerne. På vassen er godserne Bregentved og Lystrup afbilledet, og vassen blev skænket af herregårdens ejer til præsten Christian Henrik Brasch, som var født i Aalborg 1811 og altså virkede som præst i Vemmetofte 1847-86 (og i en periode også som huslærer på de to herregårde). C.H.B. har været en alsidig begavelse. Skuespilleren og forfatteren Elith Reumert skriver i sin bog „H.C. Andersen, som han var“ i et kapitel, der handler om hans besøg på herregårdene: „Også med de obligate Huslærere staar han paa Herregaardene i venskabeligt Samkvem og forstaar i al Gemytlighed at gøre sig dem nyttige; f.eks. naar han paa Bregentved i en snever Vending, under Førstetjenerens Bortrejse, lader sig barbere af den unge teolog.cand. Brasch – hvem han den paafølgende Søndag hører prædike i Kirken!“. Vassen har været en særdeles kostbar gave, som den gode præst modtog i sidste fjerdedel af 1800-tallet for lang og trofast tjeneste. Selvom denne vase også er fremstillet i slutningen af 1800-tallet, stammer selve formen fra en model, som Den kgl. Porcelænsfabrik satte i produktion i 1780'erne. Om vasernes funktion ved man, at de anvendtes som potpurri-vaser, eller måske mere realistisk som en luksugave. Der skete en del småændringer med modellen i løbet af de efterfølgende 100 år. Blandt andet

har man i 1870 åbenbart syntes, at et svejftet rococo-fodstykke, som vassen er forsynet med, egnede sig. Det ville have undret fabrikkens folk i 1700-tallet, fordi et fodstykke af denne type egentlig oprindelig er til en tekedel, hvis forbillede stammer fra Meissen. Men sådan var stilblandingen i slutningen af det 19./20. århundrede.

Når talen falder på tekedler, vil det være relevant at nævne, at museet også erhvervede en svingkedel i sølv i eftersommeren 2010. Kedlen er af en type, som stammer fra starten af 1900-tallet, og den har Scheel-slægtens våbenskjold indgraveret på siden. En svingkedel har sit navn, fordi den kan drejes – eller svinges – i et lille stativ, når der skulle skænkes te. Eller kaffe. Under kedlen er der et lille fyrfad, så teen eller kaffen kunne holde sig varm. Kedel og stativ er i sølv, og den sparsomme dekoration er hentet i naturen, idet stativet, der holder kedlen, skal ligne grene og kviste. Sølvmeister August Thomsen har fabrikeret kedlen, som i øvrigt bærer Københavns bymærke og årstallet 1910. Sandsynligvis er det Christiane Ditlevine Caroline grevinde Munk, der bestilte kedlen. Hun levede fra 1830 til 1918, og hendes forhold til sønnen, Christen greve Scheel, var noget anstrengt, hvorfor greven først tog ophold på Gammel Estrup efter sin mors død. Han var dermed en ældre herre, da han som 65-årig blev den sidste i Scheel-slægten, der flyttede ind på herregården. Kun otte år efter døde han som bekendt, og slægtens mange ejendele blev spredt for alle vinde ved en auktion i 1926. Således måske også den fine svingkedel, hvis den da ikke

har tilhørt en af de 11 arvinger og først senere er blevet solgt på auktion. Nu er den i hvert fald atter på Gammel Estrup og står permanent i *Klunkestuen* på anden sal i vestfløjen.

Museet indsamlede også i årets løb flere, andre spændende emner, og her skal blot nævnes en omfattende fotosamling af danske herregårde fra Bent Olsen og et såkaldt Frd. VII barberspejl af mahogni med justerbart spejl og bordplade med klapper. Spejlet er fra midten af 1800-tallet og kommer fra Gammel Estrup.

Bevaring og Konservering

Gennem en længere årrække – nærmere bestemt siden 2006 – har museet arbejdet med at restaurere og nyformidle hovedbygningens udstillingsareal – lokaler, interiører og genstande. I 2010 var turen komme til undersøgelser og istandsættelse af seks rum på 1. salen i sydfløjen. Det drejer sig om *Forgemakket*, *Røde Stuen*, *Komtessesstuen*, *Kammerpigens Værelse*, *Grevindens Kammer* og *Det blå Tårnværelse*. De seks lokaler er blevet grundigt undersøgt af Nationalmuseets Bevaringsafdeling i Brede, hvor konservatorer har set nærmere på rester af bemaling på gulvene og i loftets stukdekorationer. Der er undersøgt farvespor på gulvene, og både farver og malingstyper er blevet bestemt. Endvidere lykkedes det at finde to forskellige blå farver i stukdekorationen i *Grevindens Kammer* – yderst en mørk, dybt blå farve, som sandsynligvis stammer fra perioden omkring 1860, inderst en lysere og lettere blå kulør,

der formodentlig er fra cirka 1725, hvor grevskabet *Scheel* blev oprettet og rummet nyindrettet, og loftet forsynet med grevens og grevindens dobbeltmonogram i stuk. Denne nye oplysning vakte stor jubel blandt museets faglige personale, da der tidligere på året var dukket et brev op, som daterer sig til februar 1716, hvoraf det fremgår, at netop farven blå var Augusta grevinde Winterfeldts yndlingsfarve. En antagelse, som museet har hældt til i mange år, kunne således både bekræftes kildemæssigt og i praksis, hvilket var en stor tilfredsstillelse for de fagfolk, der gennem en årrække havde arbejdet koncentreret og ihærdigt med at afdække historien og finde belæg for nye restaureringsbeslutninger. Publikum kunne under det meste af arbejdet følge processen på helt tæt hold enten ved at aflægge et besøg på museet eller ved at se små optagelser af arbejdet på YouTube på nettet. Det er hensigten, at rummene skal genåbnes for publikum i foråret 2011. Med til *generalplans*-projektet hører også istandsættelse af de møbler og det inventar, som rummene skal udsmykkes med efter endt restaurering. Således har syv gyldenlæderstole det meste af året været til konservering i Den Gamle By. De syv stole gennemgik først og fremmest en frysning mod skadedyr. Herefter blev ryglæderet afmonteret, så det var muligt at lime såvel ryggen som stolesæderne fast igen. Alt synligt træværk blev behandlet med bivoks, og enkelte steder var det nødvendigt at påmontere et nyt stykke læder, da det oprindelige var gået helt til. Alt originalt blev i videst muligt omfang bevaret, således også de søm, der op-

I samarbejde med museets fagpersonale afdækkede Nationalmuseets konservatorer to forskellige blå farver der tidligere har dannet baggrund for dette loftsmonogram i stuk. Den inderste farve, berlinerblå/pariserblå, var især populær i første fjerdedel af 1700-tallet, hvor monogrammet blev sat op. Foto: Gammel Estrup – Herregårdsmuseet

rindeligt blev brugt til at holde læderet på plads. Det bliver spændende at få stolene retur og genopstillet i de nyrestaurerede interiører næste år.

Som omtalt ovenfor erhvervede museet i 2010 et maleri af Louise Augusta (1771-1845), hertuginde af Augustenborg. Maleriet, der er malet af Jens Juel, var i dårlig stand og trængte stærkt til konservering. Heldigvis bekostede den fond, der havde finansieret erhvervelsen, *Inge og Asker Larsens Fond*, en restaurering af maleriet hos kunstkonserveringen på ARoS i Aarhus. Ved konserveringen skulle maleriets overflade renses for snavs og nyferniseres. Det ventes retur i 2011 og skal hænges op i Store Kabinet, hvor der allerede hænger et maleri af hertugindens mor, Caroline Mathilde, gift med Chr. 7.

Gammel Estrup – Herregårdsmuseet ejer fire usædvanlige billeder. De er fra 1860'erne, stammer fra Hamburg og viser forskellige udstoppede fugle. I profilerede, ovale egetræsrammer, under hvælvet glas, er ophængt udstoppede fugle i et stykke sejl-garn på en mørk fløjlsagtig baggrund. Fuglene er som nævnt forskellige, og der er derfor både en krik-and, en skovdue, en agerhøne samt en vibe og bek-kasin fordelt på de fire ovale rammer. Imidlertid var to af rammerne så beskadigede, at de måtte sendes til konservering i 2010. For en sikkerheds skyld blev fugle og træværk frosset mod skadedyr. Sidenhen blev rammerne udfyldt de steder, hvor der var op-stået sprækker eller skader. I november 2010 kom fuglene retur til museet, hvor denne atter er udstillet på anden sal i herregården.

Takket være midler fra Inge & Asker Larsens Fond kunne museet i januar måned erhverve et maleri af Louise Augusta (1771-1843) på auktion. Maleriet har tidligere tilhørt herregården og er derfor forsynet med en stamhusseddel på bagsiden. Foto: Gammel Estrup – Herregårdsmuseet

Personale, bestyrelse og netværk

Som omtalt ovenfor, var 2010 et utraditionelt år for Gammel Estrup - Herregårdsmuseet. Ændringer i museets personalesammensætning med mange nye ansatte fik naturligvis betydning for det daglige ar-

To yndige frøkener ikklædt kopier af empirekjoler. Dragterne spillede en central rolle som udgangspunkt for en dialog mellem publikum museets personlige formidlere i 2010. Foto: Gammel Estrup – Herregårdsmuseet

bejde. Imidlertid lykkedes det den trofaste, garvede skare af medarbejdere i samarbejde med de nye vikarer og midlertidige ansatte – og ikke mindst museets netværk af frivillige samt haveholdet – at holde fanen højt og gennemføre de mange aktiviteter, udstillinger, undersøgelser, forskning, indsamling, registrering med meget mere, som var planlagt for året. Her var ikke mindst den indsats, som museets bestyrelsesformand, Jørgen Andersen, ydede året igennem af uvurderlig værdi for stedet.

Som det har været tilfældet de sidste tre år skete det også i 2010, at en af museets medarbejdere blev betænkt med en pris på kr. 20.000 fra Birte og Peter Jensens Fond. Fonden er oprettet i 2007 af museets tidligere bestyrelsesformand og tilgodeser medarbejdere i Den Gamle By, hos Firma Carl Christensen og på Gammel Estrup – Herregårdsmuseet. I 2010 var det museumsbetjent Michael Barfoed Larsen, der var udset til at modtage legatet. Hans faglige ansvarsområde vedrører et bredt spektrum af tekniske og praktiske opgaver lige fra håndtering af tyveri- og brandalarmer, omvisninger for publikum og mere traditionelle butiksopgaver til flytning af genstande, opbygning af udstillinger og vedligeholdelsesopgaver. Her er det en stor gevinst for museet, at Michael har en baggrund som tømrer – for med et gammelt hus, som herregården, Gammel Estrup, må siges at være, er der altid nok af reparationsopgaver at tage fat på. Endelig fungerer Michael som museets sikkerhedsrepræsentant – en opgave, han løser på bedste og mest omhyggelige vis.

Sommeren igennem sad museets sygruppe trofast og syede på dragter og tilbehør til de personlige formidlere. Samtidig holdt dette frivillige syværksted åbent for besøgende, hvilket i sig selv var en værdifuld formidlingsopgave. Publikum kunne på denne måde få lejlighed til at se og føle på de smukke silkestoffer, der blev benyttet til dragterne, høre om, hvordan de gamle og ofte vanskelige historiske mønstre blev omsat til kjoler og dragter i 2010 og i det hele taget få en snak med kompetente syfolk. Hele konceptet passede glimrende ind i museets ønske om at være nærværende overfor og i dialog med de besøgende.

I det hele taget var museets netværk af frivillige en stor gevinst for det daglige arbejde. Året igennem stod 60-70 mennesker til rådighed ved særarrangementer, med hjælp ved praktiske opgaver, syopgaver, blomsterudsmykning i udstillingsområdet, bemanding og afløsning i herregårdskøkkenet og butikken. De er med andre ord blevet en helt selvfølgelig og uundværlig del af museets dagligdag. Især i et utraditionelt år som 2010 med udskiftning i den faste personalegruppe og som følge af, at museet driver en stadig større del af sin virksomhed som projektvirksomhed – hvilket betyder, at kun et fåtal af museets medarbejdere er fastansat. Noget, der kun kan lade sig gøre, fordi de ansatte, museet råder over, er så arbejdsomme, trofaste og loyale mod stedet, og fordi museets aktiviteter bakkes så godt op af det frivillige netværk. Museet var også i 2010 meget taknemmelig for de mange opgaver den faste stab, de projektansatte, haveholdet og de frivillige udførte for Gammel Estrup.

Museets netværk af engagerede frivillige har været en fantastisk hjælp året igennem. Her er Lillian Søgaard og Janne Robsdorff i færd med at arrangere blomster til museets udstillingsområde. Foto: Gammel Estrup – Herregårdsmuseet

Til slut

Samarbejdet med Morgenavisen Jyllands-Posten, der er museets mediesponsor, har året igennem sikret, at museets mange arrangementer og aktive profil også er blevet videregivet til den store kreds af brugere og besøgende, der er bosat ud over hele regionen. Det betyder, at museet på trods af et beskeden markedsføringsbudget fortsat kan fastholde og øge besøgstallet, hvilket naturligvis er alfa og omega i moderne og professionel museumsvirksomhed.

Sidst på året – i december måned – var der deadline på indsendelse af fire-års planer til Kulturarvsstyrelsen. Arbejdsplanerne omfatter perioden 2011-14 og skulle indeholde en planlægning, der gjaldt for hver af de fem „museumssøjler“ – forskning, indsamling, registrering, bevaring og formidling. Museet valgte at tage udgangspunkt i den gældende *Generalplan* eller udviklingsplan, som museets fag-

lige personale tidligere har skitseret for perioden 2008-18, og hvoraf delelementer løbende realiseres. Det er således museets permanente udstillingsareal, der danner det centrale omdrejningspunkt for al museets virke – både forsknings-, indsamlings-, registrerings-, bevarings- og formidlingsmæssigt – over den næste lange periode, hvilket gør arbejdet på museet både målrettet og gennemskueligt. Til gavn for såvel de besøgende som de ansatte.

Takket være en målrettet indsats fra museets og Dansk Center for Herregårdsforskning side indløb midt i december et glædeligt tilsagn om støtte på 1.75 mio. kr. fra Realdania til nye projekter omkring kortlægning af herregårdslandskabet. Og knap en uge senere blev museet tilgodeset af en venligsindet fond med ekstraordinær støtte til museets aktiviteter i 2011. Det var to glædelige og uvurderlige meddelelser, der gav museet den nødvendige økonomiske pondus til at gå styrket ind i det nye år.